

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

לך לך

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת לך לך

- אני בעל הכירה – כל הנעשה בבירה בהשגחת והנהגת בעל הכירה נעשה א
- לא תאמר אני העשרתי – יאמין שפרנסתו לא באה ממשלה ירו ויתלה עיניו לשמים ו
- הכיר את בוראו – בהתנברות בעת הקושי יזכה להכיר היטב את בוראו ח
- דע לפני מי אתה עומד – ישפוך שיחו כמי שאין בעולם אלא הוא וקונו ויפעל פעולה לטובה ח
- בידך הכל – בהתנברותו על הנסיון יטה לטובה את בני ישראל ואת העולם כולו י
- הבט נא השמימה – לא נדרש מאתנו אלא להתחיל בעבודה וה' יגמור בעדנו יא
- הטוב והמיטיב – להרכות בחסד מתוך אהבת חסד יב
- והאלוקים יבקש את הנרדף – הזהירות שלא לפגוע בוולתו יג
- על העין בדרך – בגדולת וחשיבות שמירת עיניים יד
- אין קדושה כתורה – קדושת האדם ע"י עסק התורה יד

לך לך

קשה הן על המשל והן על הנמשל, כי אם כנים הדברים שיש מנהיג לבירה, מדוע אינו מכבה את הדליקה, כיצד יתכן שבעליו של הבירה ישארו לעמוד בטח ושאנן (ויכחו בעוכרים ושבים) בעת שכל הבירה נתונה למאכולת אש.

אך האמת, דקושיא מעיקרא ליתא, כי כוונת בעה"ב הייתה לומר, טעות בידך, אין הבירה הזאת 'בלא מנהיג', ואין כאן 'דליקה' המזקת, אלא אני הוא 'בעל הבירה' וכל הנעשה כאן על ידי נעשה, ב'חשבון' מדוקדק לפרטי פרטים, לטובת הבירה ויושביה. גם האש היא לטובה. ולא הפקרתי את ביתי, אלא הנני

אני בעל הבירה – כל הנעשה בבירה בהשגחת והנהגת בעל הבירה נעשה

איתא במדרש בפרשתן (בר"ר לט א) רבי יצחק פתח (פרשה זו) ...משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פירוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציין עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול ודור ההפלה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג הציין עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, ע"כ. לכאורה

א. וכך איתא ב'יכין' על מסכת תמיד (א ב) דכתיב שם גבי גורל הפיס זכה מי שזכה, ולכאורה יש להקשות שתיבות 'מי שזכה' נראות כמיותרות ומחוסרי הבנה, וכי יש מקום לומר שזכה מי שלא זכה, הרי בוודאי הזוכה שזכה הוא שזכה... אלא מבאר ה'יכין' וז"ל. אע"ג שהפילו גורל, לא היה דרך מקרה (מי שיזכה בגורל), רק מה' כל משפטו, ורק מי שראוי וזכוי לכך משמים, הוא הוא שזכה בגורל בכל עבודה ועבודה, עכ"ל. כלומר זכה בעולם הזה מי שזכה בשמים ממעל. הרי לך שאין דבר נעשה מעצמו בעולם הזה, אלא הכל בהכרזה והנהגה ממעל ייעשה.

ב. הנה פעמים והאדם ממחר כי אצה לו הדרך להגיע למקום פלוני בשעה מסוימת, או שהוא ממחר לפגוש באדם פלוני והכל מתנהל לו בהיפוך, אל יקעס לבו ואל יתעצב או יתרגז אלא יאמין כי יש 'בעל בירה' ואין דבר נעשה מאליו אם לא הוכרז כן קודם ע"י בעל הבירה, והכל בחשבון נפלא מצדו לטובת יושבי הבירה. שמעו נא למעשה שאירע בין שומעי השיעור הקבוע בבני ברק לפני כשבוע ביום א' פרשת נח תשע"ח. זמן השיעור הוכרז ל7:45, וכמעט שכן היה, אך ברגע האחרון צצו ועלו עיכובים שונים ומשונים, מניעות מכל הצדדים, וכבר הגענו למקום השיעור בשעה 9:20, אך גם אז עדיין לא החלו באמירת השיעור כי הטלפון אשר דרכו נשמעים השיעורים ברחבי תבל נשבר והוצרכו להמתין על תיקונו... ואין איש מבאי השיעור יודע עד מה – מדוע אירע לנו כן בזה היום – לשבת ללא תכלית ותועלת בהיכל 'אש קודש' (שם נמסר השיעור) כשעתיים עד תחילת השיעור...

באותו שיעור ישב אברך חשוב מתושבי העיר 'אלעד' המשמש כ'מגיד שיעור' בישיבה חשובה בעיר פתח תקוה שמעודו רצה להשתתף בשיעור, אבל באמצע ה'זמן' אינו יכול לעזוב את ישיבתו, על כן בשמעו כי ביום א' פרשת נח יתקיים שיעור מיהר לבוא שהרי אז הוא עדיין 'בין הזמנים' ואינו משועבד לישיבתו. והנה, מנהג יש לו לאותו ת"ח לערוך 'הליכה רגלית' בכל לילה בחוצות אלעד – בשעה 11:00 כי דייקן גדול הוא בסדר יומו, אך באותו יום כשהגיע האיש לביתו כבר הורה השעון על השעה 12:00, ויציאנו לשוק ל'הליכה' הייתה רק בשעה 1:00 – (לא ויותר על ההליכה באותו לילה, אחר שהיה קשור בכבלי ברזל כארבע שעות רצופות - ההמתנה עם שמיעת השיעור, וביתניים הפסידו אסיפה חשובה שהיה אמור להשתתף בה בבני ברק באותם השעות), ויהי בחצי הלילה בשעה 1:10 עבר הת"ח בסמוך לאולם שמחות הנמצא במקום ריק מבנייני מגורים ואין שם אלא אולם שמחות וכמה 'ישיבות' קדושות, והנה הוא שומע קולות אדירים, קולות שבר וזעקה ועמם יחד קולות ניפוץ ושבר, נבהל הת"ח והחל לחשוב, לא קול גנב הנני שומע כי הגנב פעולתו בהשקט וסתר ואילו זה משמיע קולות ברמה, ובחורי הישיבות שמסביב גם כן אינם 'משמיעי הקול' שהרי 'בין הזמנים' היום. מיד ניגש הת"ח לאולם השמחות ולנגד עיניו נגלה מחזה נורא ילד קטן כבן י" שנים עומד כלוא באולם החשוך והוא נרעש ונפחד, מבועת ומבוהל כולו, זורק כסאות כבדים על זכוכית החלון שמא יצליח לנפץ אותה ולצאת מתוך האולם החשוך נוראות... מיד פתח האיש לדבר עם הילד שסיפר לו כי באותה הלילה ערכו שם שמחת 'בר מצוה' לאחיו, בסופה נכנס לכמה רגעים לבית הכסא ומשיצא מצא עצמו ששכחוהו ונעלו את האולם, והוא נמצא תחת מעול ובריה באולם שמלבד חושך עבה אין בו כלום, על כן הוא מנסה בכל כוח להציל עצמו, הת"ח בירר את שמו ושם אביו, תחילה

באר הפרשה - לך לך

ב

התקשר לאחראי על האולם – שכן ב'השגחה' שמע לפני כמה ימים מאיש פלוני שהוא הממונה על נעילת האולם... ולא ענהו הממונה, עד שהתקשר לבית ההורים... תוך כעשרים דק' יצא הילד מאפילה לאורה ולחפשי שילחוהו... עתה הבין 'דייקן' זה על מה נגזר עליו לשהות במקום ה'שיעור' במשך ארבע שעות תמימות כדי שיעבור באותו מקום ברגע הנכון וכך יהא מציל נפש אחת מישראל, כי אילו לא היה קורה אפילו רק אחד מכל העיכובים והמניעות לא היה מגיע לשמוע את קול הנער ברגעיו הקשים... והיה קולו כקול קורא במדבר, ומי יודע מה היה עולה בגורל גופו וגם 'נפשו'.

עוד מעשה שמעתי ממנהלי 'לשכת הלכה למעשה' בבני ברק שבנשיאות הרב לאנדא שליט"א, לפני חג הסוכות בשנה זו – תשע"ח, נגנב מאיש חסיד חב"ד 'טלית ותפילין' שלו, על תיק הטלית והתפילין לא נכתב כל שם ואפילו רמז קל מיהו בעליהם... מכיוון שכן פנה האיש באמצע ימי חוה"מ אל הרב יוסף דסקל מנהל 'לשכת הלכה למעשה' והזמין תפילין חדשים – רש"י ור"ת גדולים כמנהג חב"ד כתובים בכתב המיוחד עפ"י פסקי הרבע"ת העולים ממון רב - כל זוג כחמשת אלפי שקל. א"ל ר' יוסף, בחוה"מ הלשכה סגורה, הכנס נא מיד אחר החג ונמלא אחר בקשתך. ואכן, לפני כשבוע, ביום שלישי פרשת נח תשע"ח בא האיש לקחת את התפילין החדשים, בהיותו שם נשמע קול הטלפון כשהוא בוקע ועולה בצלצול חזק, אמר האיש להרב דסקל, אנא, בבקשה ממך אל תענה עכשיו לטלפונים, עסוק רק בתפילין שלי כי ממחר אנוכי מאד לדרכי, אך הרב דסקל המשיך לקשור לו את הרצועות ולבינתיים ענה לקול הטלפון וראה זה פלא והפלא, מצידו השני מדבר יהודי מראשון לציון שמצא בסמוך לפח האשפה תיק ובו תפילין אשר אין בהם כל סימן זולתי סימן אחד שלפני כשנתיים בחודש אלול תשע"ה נבדקו התפילין בלשכתם, על כן ראשונה הוא פונה ל'לשכה' זו, א"ל הרב דסקל אלפי תפילין עוברים תחת ידינו בימי אלול כיצד אדע מיהו בעליהם, שמא יש בידך סימן נוסף, אמר היהודי, אכן, עם התפילין מונח בתיקם גמרא פלונית שלא נכתב בו שם הבעלים אבל כמה חידושי תורה כתובים בו בכתב יד.

ובכל אותה העת היה הלה דוחק בהרב דסקל הנח לטלפון ועסוק בתפילין שלי בלבד... אך הוא פנה אליו וסיפר לו דברים כהויתן, ושאל אותו מה היה מונח בכיס התפילין, ויען גמרא, מה סימן יש בה, חידוש פלוני שכתבתי בדף פלוני, מיד חיבר בינו ליהודי מראשון לציון שהחזיר לו את התפילין, ואילו הוא וויתר לקונה על המקח והחזיר לו מעותיו, והכל בא על מקומו בשלום. ועתה בואו חשבון, אילו היה הרב דסקל שומע לקולו ו'ממחר' יחד עמו, הרי לא הייתה אבידתו שבה לידו עולמית, על כן סיבב מסבב כל הסיבות שעדיין לא יהיו מוכנים התפילין ובעל כרחו יצטרך להתעכב כדי שלא יפסיד מאומה ואף ישובו אליו התפילין. כמו כן מנפלאות ההשגחה שהתקשר המוצא בדיוק באותו רגע בו יעמוד הקונה לפני המוכר, לא לפניו ולא לאחוריו, שהרי לא היו בהם סימנים כלל ומכאן ילמד האדם דעת שלא כל הנקרה בדרכו ומפריע לו אכן לעכבו ולהפריע לו הוא בא, כי פעמים שבהפרעה זו טמונה הצלתו...

סיפר לי הרב שכטר – מנהל סניף 'הדואר' באלעד, כי באמצע חודש אלול העעל"ט - תשע"ז נכנס אליו יהודי בבקשה שיעביר סכום מעות מחשבון הבנק שלו ב'בנק הדואר' כאן בארה"ק לחשבון בנק של חותנו במקסיקו כי הוא נצרך שם בדחיפות ל'מזומנים' רבים, באותו רגע נשברו המכונות, ה'מחשב' לא פעל ואי אפשר היה להעביר את המעות, הלה רגז על כך מאד, כי העברת הכספים הייתה דחופה לו במאד מאד, אבל מה יעשה המנהל כשהמכונה שבורה, הרגיע את רוחו והבטיח לו שלמחרת היום יעשה לו אותה פעולה ללא צורך בהמתנה על התור.

ויהי ממחרת, נכנס האיש בלב שמח בגיל ורנן, כי באותו יום פרצו סופות נוראות במקומות רבים בארה"ב, גם במקסיקו הסמוכה לגבול הצפוני לא פסחה ה'סופה' ושם רעדה הארץ נוראות, ובעיקר, במחוז שבו נמצא הבנק שחותנו היה אמור לקבל שם מעותיו שהועברו בעדו באותם שעות, והוא ניצל רק ע"י ששמע שלא עברו המעות ואין לו מה לחפש בבנק... הרי לך כי כל עכבה לטובה, מדוע הנך זועף וכועס על ה... ועל עצמך כשאירע לך איזה עיכוב והפרעה... גם מהאי מעשה תלמד פרק נכבד ב'השגחה', בעיה"ק ירושלים היה דר ת"ח מופלג גדול מרבן שמו – הגאון ר' שמחה וואסערמאן בנו של הגאון הגדול רבי אלחנן זצ"ל, בשכנותו דר האי חריף ובקי ר' שלמה לורנץ ז"ל, בהיות שניהם חריפים גאוניים היו לומדים בחברותא ימים ושנים, כך נמשך הדבר שנים רבות. ויהי היום, ור' שמחה נסתלק לבית עולמו ביום ב' חשון ה'תשנ"ג ולא השאיר זש"ק שיאמרו אחריו קדיש... מיד אחר קבורתו מיהר ר' שלמה לקנות לעצמו ולבני ביתו שתי חלקות אדמה בסמוך לקברו של רבי שמחה וכתב ב'צוואתו' לבניו, שלאחר מלאות ימיו ושניו כשיעלו בכל שנה על קברו יזכרו מה'חברותא' שלו שלא השאיר זש"ק הטמון בסמיכות אליו, ויגידו קדיש

באר הפרשה - לך לך

עומד ומשגיח על כל הנעשה בהאי ביתא שיהיה אך ורק הכלל העולה למדנו מכאן, כי אף כשנראה לאדם לטובה ולברכה.¹ שצרה קרובה, והרי הוא מתפחד מלהכות האש,

על ציונו. וראה זה פלא, אחר י"ז שנים נפטר ר' שלמה ביום א' חשון ה'תש"ע - יום (ראש חודש) שבו אין עולים על הקברים, ונמצא בניו עולים בכל שנה להר המנוחות למחרתו ביום ב' חשון לשני הקברים הסמוכים זה לזה, ולא עוד, אלא שיום עלייתם הוא יום היא"צ (יום השנה) של ר' שמחה, ועל ציון אביהם אינם באים אלא כ'השלמה' ליום היא"צ שלו...

ג. אלא שלא כל מוחא סביל דא, ופעמים שאין ביד בני עולם להשיג ולהבין אפס קצוה מהנעשה בעולם, אם מקוצר שכלו של בשר ודם להבין בעומק הנהגת הבורא, אם מ'קוצר ראייתם' - שאינם נמצאים בזה העולם אלא כ'אורחים' למאה ועשרים שנה מתוך ששת אלפי השנים ולא יותר, היאך יבינו את כל הנעשה כשאין לפניהם 'תמונה ברורה' מ'עבר הווה ועתיד' (וכי יודע האדם מה היה 'עברו' של כל איש וכל חפץ, ולשם מה נשלחו הנה. גם מי יודע מה יהא בעתיד ואיזה טובה וברכה מכינים עבורו מן השמים, וכי"ב הרבה, מחשבות שמים שאין לנו כל הבנה וידיעה בהם), אין לו אלא להלך בתום ובתמימות לקיים רצון הבורא ולהאמין בו בכל לב והשי"ת ישפיע עליו רוב טובה.

רבות דרשו רבותינו, שהאמונה בה' יש לה להיות אמונה פשוטה, מבלי התחכמויות וחשבונות, אלא להאמין בפשטות ובבירור כי הוא הבורא הוא המנהיג והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים - לטובה ולברכה. וכך ביאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה' חוקת ד"ה עמוד נא, וכן הוא ב'היכל הברכה' להרה"ק מקאמארא) מה דכתיב בפרשתן (טו ו) 'והאמן בה' בלא יו"ד - והאמן, לרמז על ענין זה, כי האות 'יו"ד' מרמזת על בחינת ה'חכמה' (כמבואר בזה"ק במקומות רבים), ונחסרה היו"ד מן האמונה כי בעינינו אמונה על האדם לבטל את כל 'חכמתו' ולהאמין בפשטות - בלא חקירות ודרישות רק תמים יהיה עם ה' אלוקיו.

איתא ב'לקט אמרי קודש' (בעלזא) וז"ל. כוס של אליהו, בהיותי אצל שולחן אדמו"ר מרן הגה"ק (מהרי"ד) מבעלזא זי"ע בליל התקדש חג אמר לבנו הה"צ מו"ה שלום נ"י (לימים אב"ד אפטא) שהיה אז עוד ילד, הידעת למה שותין ד' כוסות, ואמר הן, כי הוא נגד ד' גאולות והוצאתי וכו'. ואמר לו הנה ישנו עוד כוס אחר שקורין אותו כוס של אליהו, כי אליהו ז"ל הולך לכל בתי ישראל בליל פסח, והוסיף לומר, אומרים, שיש צדיקים שרואים אותו, ואח"כ נשא עיניו לשמים, ואמר, הרבה יותר עושים (אלו) שאין רואים אותו ומאמינים מאותן שרואים אותו, עכ"ל (הובא שם בשם 'מרבה לספר').

וכן הביא ב'ליקוטי הרי"ם' זי"ע (ערך שבחי צדיקים) פ"א הפליג רבינו (הח"י הרי"ם) מצדקותו של הגאון הנודע ביהודה זצ"ל, וסיפר שבליל פסח באמירת ההגדה כשפותחין הדלת כשאומרים שפוך חמתך היה הולך ומלווה את אליהו הנביא מכל המדרגות שאצל ביתו, ואמר (ע"ע) לא שהיה רואה את אליהו הנביא, אך היה מאמין באמונה שלימה שאליהו הנביא בא אז לכל אחד שבישראל, לכן היה הולך ומלווה אותו, ואמונה כזאת הוא גדולה מגילוי אליהו. ביסוד זה ביאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע את הפסוקים המפורשים בפרשה. כי הנה אברהם אבינו ע"ה ראה דברים עליונים וגבוהים, כדכתיב בפרשתן (טו, א-ה) 'אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר... ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו'' היינו שהקב"ה הראה לאברהם אבינו דברים עליונים נשגבים. מכל מקום מה כתיב מיד אחריו 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' שאמר אברהם - אבי שבשמים, אין רצוני אלא להאמין בך באמונה תמימה, באמונת הלב, מבלי לראות במחזה דברים גדולים ונשגבים. כי גדולה מעלת האמונה על פני הראיה עשרת מונים.

ולא עוד, אלא אדרבה, באמונה פשוטה ותמימה יפתח לו ה' את אוצרו הטוב - אוצר הברכות והישועות. מעשה היה בשלהי חודש אלול תשע"ז (מכיר אני מקרוב מאד את בעלי המעשה), באשה שהעמידה במטבח ביתה בצלים הרבה לטגנם על המחבת. מיד אחר שהעמידה את הבצל ע"ג האש (מתחילה העמידה את המחבת על אש גדולה מתוך כוונה להנמיך הלהבה תוך כמה דקות) נכנסה לחדר הכביסה מתוך מחשבה לצאת אחר כמה רגעים לטפל בבצל ולכות האש, ובאותה שעה 'אין איש אתה בבית', אך... הדלת נתקעה בפניה (לשון המנועול נתקע) ולא הייתה יכולה לצאת... אי אפשר לתאר עלי גליון את המחשבות אשר החלו מתרועעות במוחה, שהרי ברגע שייגמר טיגון הבצל יתחמם השמן יותר ויותר עד שתהא 'השלהבת עולה מאליה' ותתפשט השריפה במטבח ומשם לכל הבית ובכללו אל החדר שבו היא כלואה...

באר הפרשה - לך לך

ד

ידע ש'בעל הבירה' עומד ומשגיח על הנעשה בהאי אלא דמיונות שוא, כי לא 'דליקה' יש כאן אלא רוב
עלמא. ומה שאיננו מכבה את האש - כי באמת אין זה טובה וברכה.

ניסתה האשה בכל כוחה לפתוח ולפרוץ את הדלת הנעולה אך ללא הועיל, דפקה מעלה ומטה, ימין ושמאל, ביד
וברגל ואפילו בכתפה ובמרפקה, אך הדלת הסוררת נעולה ואיננה זזה ממקומה. אחר כעשרים דקות של נסיונות אשר
התישו כוחותיה נוראות החלה להרגיש ולהריח את ריח עשן השריפה המתחיל להתפשט בחלל הבית... שוב החלה
במסע הכאות בדלת וללא הועיל. גם זעקת הצילו... הצילו... לא הועילו כי לא היה איש בביתה ולא בבית השכנים.
בלית ברירה הבינה כי הגיע זמן עריכת חשבון הנפש ויודי, נתיישרה על הארץ בחוסר אונים, נשאה עיניה לשמים,
ובאמונה תמימה החלה לאמר, רבש"ע, עשיתי ככל שהיה ביכולתי, אם רצונך כן מקבלת אנכי באהבה את גזירתך
ורצונך. אחר הדברים האלה ננסכה בה רוח חדשה, ותיגש אל הדלת, ניסתה לפתחה כדרכה בכל עת... והנה לנגד
עיניה נגלה כי עתה השתחרר לשון המנעול ושב לפעול כדרכו, ותפתח הדלת לרווחה כאילו לא היה כאן כל תקיעה
ושבירה... מיד מיהרה למטבח שכבר היה 'עשן כולו', עברה את ה'ענן' עד מקום האש וכיבתה אותו (כה חוק היה העשן
שאף נשימותיה אלו הקצרות הזיקו לה במעט, אבל חייה ניתנו לה לשלל בכח אמונתה התמימה).

ד. יש שהוסיפו לדייק בלשון המדרש מדוע כתב 'הציץ עליו בעל הבירה', ולא 'הביט' וכדו', כי הכוונה כלשון הקרא
(שה"ש ב ט) 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים', והפרש ביניהם כי המשגיח מחלון הבית רואה את כל אשר
לפניו, שהרי מרחב גדול פרוש לנגד עיניו לראות את הכל, אך המציץ מן החרכים וסדקי החלון אין מרחב לפניו, ולכן
אינו רואה כי אם נקודה אחת, וזה כוונת הקרא, כי בעת ה'אורה' כשהכל מתנהל אצלו על מי מנוחות הרי כביכול
רואה אותו הקב"ה מ'חלונות' הפתוחים, וכביכול הקב"ה מביט עליו כעל פרט מתוך הכלל, אך בעת צרה כשמרגיש
שהוא יחידי בעולמו, ב'לחץ זו הדחק', אז מביט עליו הבורא כ'מציץ מן החרכים' - להביט רק עליו מתוך אהבה
יתירה. וזה אשר רמזו שכשנראה לאדם ש'בירה דולקת' ואין לו עזרת מצר, ידע שדייקא אז 'מציץ עליו בעל הבירה'
כמציץ מחור וסדק, ומשגיח עליו בייחוד מן השמים.

משל לאב שנתברך בכמה בנים ובנות, שאהבתו לכל אחד מהם כבן יחיד, אמנם בכל עת זוכר הוא את כולם שווה
בשווה, זולתי כשאחד מהם שוכב ב'חדר הניתוחים' תחת סכיניו של הרופא, כי אז כל מעייניו נתונים אך ורק לאותו הבן,
לספק לו כל הצטרכויותיו אשר יחסרו לו ולרפואתו, כך הוא ממש כביכול לדידו, כל בני ישראל 'בניו' יחידיו של 'אבינו'
שבשמים הם, אך בעת שאחד מהם נמצא בעת צר ומצוק, אזי כביכול כל מעייניו של הבורא נתונים אך ורק לבן זה.

ואדרבה, ידע כי במקום המסתור והחושך שם נמצא השי"ת... הממתין ומציץ מן החרכים לראות כיצד ימצאהו
זה האיש אז ייטיב לו רבות בזה ובכא. הנה ידוע דבר המעשה, מנערותו ידוע היה הבעל שם ממיקלשטאט זי"ע
כחכם הרזים פיקח אדיר אשר במוחו החרף והשנון כל רז לא אניס ליה, פעם רצה הגראף שבמחוז מגוריו לחזות
במו עיניו בפלא הגדול, שלח אחריו וקראו להתייצב לפניו ביום פלוני בשערי ארמונו כי ברצונו לשוחח עמו (כשהיה בן
חמש שנים)... בהגיע העת והשעה המיועדת ציווה הגראף לכל משרתיו ואנשי הבית שייעלמו ממקום משמרתם ובהגיע
הילד החכם יצטרך למצוא את מקום מושב הגראף בכוחות עצמו... הילד הגיע לחצר הגדולה אשר לפני הארמון
הגדול... והגראף רואה מחלון חדרו איך שהילד עומד לרגע - מתבונן ובודק את כל הבנין על כל קומותיו... והנה,
ראה זה פלא תוך דקות ספורות והנה הוא עומד בשער טרקלינו של הגראף ומברכו לשלום... וישאלהו הגראף, אמור
נא יקירי, מנין ידע מר היכן מקום מושבי והרי הבית מלא בחדרים ומבואות מדוע החלטת לפנות דייקא לחדרי זה,
ויען הילד ויאמר, בעמדי מחוץ ל'שערי ארמון' והנה רואה אנכי כי בכל החדרים והוילונות פתוחים ועומדים בצדי
החלון, זולתי בחדר אחד ויחיד שם סגורים ומוגפים כל הוילונות... משם מיהרתי להחליט כי בוודאי כל הוילונות
עומדים צידה כדי שלא יסתירו את האורה ליושביהם... רק באותו חדר שהוילונות סגורים שם מסתתר הגראף -
המלך העומד ומתבונן חוצה מתי אבוא לתוככי הארמון הגדול ואדע להיכנס לחדרו ולמצאו...

לימים אמר כי כאן למד יסוד גדול בעבודת ה' - כשאדם רואה ווילונות סגורים והחשכה שולטת - כגון שמתפלל
שוב ושוב על איזה ישועה נחוצה ונראה לו שאינו נענה, או שיש לו נסיונות בענין מסויים שאינו מצליח להפטר
מהם... ידע כי שם מסתתר הבורא - מלך העולם העומד ומתבונן מתי יבוא בנו יקירו וימצאהו בתוככי המבוכ
הגדול הזה.

באר הפרשה - לך לך

ה

ואדרבה, מתוך החשיכה תבוא האורה^ה, כדכתיב הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם בפרשתן (טו ה) 'ויוצא אותו החוצה ויאמר לו ויאמר לו כה יהיה זרעך', ואמרו חז"ל (אסת"ר ז יא)

[בתוך שיחתם שאלו הגראף, ומה היית עושה אם חלק ממשרתי הבית היו מורים לך כי מקום מושבי בצד זה ואחרים היו אומרים לך בצד פלוני - להיכן היית פונה, ענה הילד הרי כלל מסור בידינו 'אחרי רבים להטות', א"כ, שאלו הגראף, מדוע אתה מאמין בה' אלוקיך והרי 'רוב' העולם אינם מכירים בבוראך... ענהו הילד, אכן כל זה שהייתי הולך אחרי רוב משרתיך לא הייתי עושה כן אלא בטרם שמצאתי את מע"כ, אבל בזו העת כשהנני כבר עומד לידך בסמוך אליך - אף אם כל משרתי הבית יאמרו לי שהנך נמצא במקום אחר לא הייתי שם על לב כלל וכלל לדבריהם... ורק במקום 'ספק' נהלך אחר הרוב. אף אנו אין לנו כל ספק במציאות הבורא ומה לנו להתחשב בדעותיהם של טועים אפילו אם כל העולם עומד לצידם...]

ה. מצינו ל'רבינו יונה' (שערי תשובה, ב ה) וז"ל. 'ויש על הבוטח בה' להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב (מייכה ז ח) 'אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי', ואמרו רז"ל (מדרש תהלים מזמור כב) 'כי נפלתי קמתי - אלמלא נפלתי לא קמתי. אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי', עכ"ל. נמצאת אומר שכל מה שעובר על האדם אינו אלא טובה גמורה עבורו, וה'חושך' אינו אלא הקדמה ו'מבוא' לאור הגדול העומד להפציע במהרה ולהאיר לו באור יקרות. ויבוארו דבריו עפ"י הידוע שבסוף הלילה ה'חושך' מתגבר ומתעבה יותר ויותר, ודייקא מתוך חשיכה מרובה זו 'אז יבקע כשחר אורך' (ישעי' נח ח, ועיי"ש) וכל אדם בנוגע למצבו בראותו שחשיכה באה עליו, לא יבהל, אלא יאמין שעוד מתי מעט תבוא האורה ותאיר את שמי חייו.

איש יהודי דר בעי"ת בית שמש אשר נתברך מן השמים במתנת עשירות במנה גדושה, וזה מעשה עשירותו, מתחילה הייתה העניות והרעב מנת חלקו, ובאותם הימים היה הלה 'חבר' בהנהלת ארגון גדול בעירו - ארגון הפועל גדולות ונצורות לטובת תושבי העיר, באחד הימים ישבו כל חברי הוועד ל'אסיפה' עם היו"ר הממונה עליהם, ומחמת איזה סיבה פתח היו"ר פיו וביזהו בבושות נוראות ובזיונות עצומים עד שהעדיף להבלע מתחת פני האדמה ולא תראה בושותו לעין כל - אך היא לא פצתה את פיה...

גם שאר חברי הוועד לא עצרו כח לראות בשפיכת דם חברים, על כן, בגמר האסיפה יצאו יחד עמו ליער ירושלים' להתוועד יחד באסיפת מריעים ולהפיג צערם במאכל ומשתה... באמצע סעודתם נשמע קול נהי ויללה בכי ומספד, בתורם אחר מקור הבכי ראו כי הבכי בא מפי 'חתול' שנשאר 'תקוע' על עץ גבוה מאד, ולרוב פחדו החל לבכות וליילל... נכמרו רחמיו של מיודעינו (שזה עתה ספג בושה נוראה) והחליט להציל את החתול בכל דרך, חישב ומצא כי הקב"ה ברא בטבעו של החתול שאינו ניזוק מנפילה אף ממקום גבוה ביותר, נטל אבן גדולה בידו זרקה לצד החתול, לנוכח האבן קפץ החתול עדי ארץ ונמלט על נפשו למרחבי היער. אז נענה האברך ואמר, עתה נוכחתי לראות כי לא כל 'מכת אבנים' (וכי"ב) להרע למוכה היא באה. אלא, פעמים שטובה עצומה יש בה והיא היא הצלתו ממות לחיים ומאפילה לאור גדול, ובא לרמז על עצמו כי שמא המכות שנחתו עליו היום הם הפתח להצלתו, וכן הוה, כי אחר תקופה קצרה מאד נזרק האברך מהיות חבר בהנהלת הארגון, יצא לדרכו בעסקי נדל"ן ומאז הגביהו הקב"ה והרים קרנו מעלה מעלה עד שנהפך להיות מעשירי העיר.

וכל אחד ילמד לעצמו, לאו דווקא בענין חברות בהנהלה... אלא איש איש על מעמדו ומכונו, פעמים ש'חשכות' באה עליו, וכל מצבו ומעמדו מתערער עד היסוד - כשה'בוס' הביט בו בעיניים רוגזות, או כש'ראש הכולל' שלחו לשלום מעל פני הכולל, וכי"ב כל חד וחד בדיליה, אל יאבד עשתונותיו, אלא ידע כי בזה טמונה הצלתו והרווחתו לכל ימי חייו, לטוב לו כל הימים, יפקח עיניו וימצא 'כי יש מנהיג לבירה'.

פעם נכנס אברך אל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע ושפך בפניו את מר לבו, לאחר שבנו יחידו מחמד נפשו הנולד לו שנים רבות לאחר נישואיו חלה אנושות ונסתלק לבית עולמו ל"ע, ועתה נפשו בשאלתו לדעת ולהבין מה רוצה מעמו השי"ת בלקחו מעמו מתנה יקרה זו. אמר לו הרבי, בשנות ילדותי הזדמן לי להיות ב'בנק', וראיתי איך שבא יהודי אל פקידי הבנק ונותן להם סכום מעות גדול, מיד נתמלאתי רחמים עליו מדוע 'לקחו' ממנו את כל כספו ורווחיו אשר הרוויח ביזע ועמל ואפילו מעט מזעיר לא השאירו בידו. לאחריו ניגש יהודי נוסף ובזאת הפעם שמחה נפשי בראותי ש'נותנים' לו הון רב. אך כעבור כמה שנים נעשיתי בר דעת אז נוכחתי לדעת שטעות גדולה הייתה בידי, כי האיש

באר הפרשה - לך לך

1

הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לבאר 'בחזרתו פרע הקפותיו' שהוא מלשון 'גילוי' (מל' ופרע את ראש האשה, במדרב ה יח) כי אז נתגלה אור האמונה, וראו כל עמי הארץ כי כל מעשי ה' לטובה - לעשות את אברהם כבד מאד במקנה בכסף ובוהב.

לא תאמר אני העשרתי - יאמין שפרנסתו לא באה ממשלח ידו ויתלה עיניו לשמים

בפרשתן (יד כב-כג) 'ויאמר אברהם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' קל עליו... ולא תאמר אני העשרתי את אברהם' (פשטות הכתוב, שאברהם אבינו אמר, אם אקח ממך, סוף דבר שתאמר שאתה העשרתי), אך המלבי"ם ביאר (כפירושו התורה והמצוה) ש'לא תאמר' - יד זו (אשר הרימותי) 'שהיא העשירה אותי על ידי שנלחמה כראוי, וכן ייאמר לדידן, שלא תאמר ידינו אני העשרתי את אדוני על ידי עבודת הפרנסה הנעשה בידיים, כי לא היד ולא המקצוע מפרנסים את האדם כי אם הקב"ה ה'זון את העולם כולו בטובו'.

ישראל נמשלו לכוכבים¹, ומבארים קמאי, דלכן נמשלו ישראל לכוכבים כי הכוכבים מאירים דייקא מתוך החשיכה, כך נמי בני ישראל אורם מאיר דייקא כשחשכה להם ברוחניות או בגשמיות (ישמח ישראל סוכות ו, ע' שפ"א שמות תרל"ג).

אמנם, פעמים שיראה האדם את ה'טובה' בתוך זמן קצר, וכדמצינו אצל אברהם אבינו, דאיתא ברש"י בפסוק (יג ג) 'וילך למסעיו - בחזרתו פרע הקפותיו', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בד"ה וילך למסעיו) שבעת הילוכו עמדו עליו 'ליצני הדור' - מחוסרי אמונה, להרבות בקושיותיהם מדוע הטריחך בוראך ללכת ארצה כנען... ופגע בך הרעב עד שהוצרכת לצאת לחוצה לארץ. ובאמת, דייקא שם נתקיים בו 'אברהם כבד מאד במקנה בכסף ובוהב' (יג ב), מעתה, בא ברנה אל כל ה'חכמים' המקשים עליו ופרע את כל הקפותיו - החזיר להם תשובה באמרו, עתה ראיתם מדוע שלחני הבורא לשם - להטעין אותי בעושר גדול בכסף ובוהב ובגדים וצאן ובקר לרוב.

אשר ריחמתי עליו אינו אלא עשיר גדול שבא להשקיע כספו שישא רווחים ומעות אלו יכפילו וישלשו עצמם, ואילו השני עליו יש לרחם ביותר, כי המעות ש'קבל' לידו לא היו אלא 'דמי הלואה' שלווה מהבנק - בריבית שהושתה עליו ב'היתר עיסקא', ומעתה יגדל חובו יותר ויותר. מכאן למדתי כי לא מה שנראה לעיני אדם הוא הנכון, כי לפעמים נראה לו לאדם שהוא 'מקבל' ואינו אלא 'מפסיד' גדול, ופעמים נראה לו ש'מפסיד' ובאמת טמון בו 'רווח' גדול. כמו כן אתה, אין לך לעשות כלום כי השי"ת לא לקח ממך מאומה, אלא אדרבה מה שה' לקח באמת הוא ה' נתן ועל כך יהי שם השם מבורך מעתה ועד עולם.

1. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ו ד"ה במדרש) מבאר את ענין 'נמשלו ישראל לכוכבים', כי כמו הכוכבים נראים בזה העולם כקטנים מאד עד שכמעט ואינם נראים לעין, אמנם, באמת גדלם עצום מספר, ויש מהם שגודלם עולה על כל העולם כולו, ולכן נדמים בני ישראל שכל בר ישראל באשר הוא, אף שנראה שאינו אלא יהודי פשוט מכל מקום אם נביט אל תוככי נשמתו נראה שהיא מאירה באור יקרות וכוחה עצום ונשגב. ואף בידו להעפיל עד רום המדרגות אם רק ישכיל לעבוד אותו כדת וכנכון.

2. בספר 'חובת הלבבות' (שער הביטחון פ"ז בד"ה וכללו) מביא מעשה בחסיד אחד ששאל את שכנו הסופר שהיה מתפרנס מכתובת ידו - מה שלום פרנסתך, ענהו הסופר, 'שלומי טוב כל עוד ידי שלימה', בערוב היום נגדעה יד הסופר רח"ל, והיה זה עונש על אשר שם בטחונו בכוחו ועוצם ידו שהיא עושה חיל והיא מביאה לו את הפרנסה, ולא האמין כי כל פרנסתו אינה תלויה אלא ב'אחד יחיד ומיוחד'. ואדרבה מידה טובה מרובה, המאמין שה' אלוקיו הוא הנותן לו כח לעשות חיל, יוסיפו לו מן השמים 'ידות' הרבה על פרנסתו בשפע רב.

3. מכיוון שכן אין לנו אלא לישא כפינו אל קל בשמים ולבקש מאתו 'פרנסנו ברווח ובכבוד', ואכן, רבות מצינו בשבח ומעלת מי ש'תלוי במי שאמר והיה העולם', ידוע שהרה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע ציווה קודם פטירתו (לשון צדיק, בצוואה מיום א' חיי חשון תרי"ג, אות א) עוד אני מצווה... לא יקברוני אצל עשיר - אפילו מוחזק בכשרות, רק אצל עני יהיה עני שבעניינים רק שיהיה מוחזק בכשר. והיינו כי פעמים אדם שיש לו רוב כל אינו מרגיש כל כך שהוא נצרך בכל רגע לחסדי הבורא יתב"ש. מה שאין כן העני מרגיש בכל רגע שלולא חסדי הבורא עמו אין לו 'מה יאכל'. פעם הזכיר נכדו של הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע איזה אברך שאיבד מקור פרנסתו, פתח ואמר, יהודי צריך

באר הפרשה - לך לך

ז

ולא זו בלבד שלא 'ידיו' ולא 'רגליו' מביאים לו פרנסתו, אלא כל מה שנקצב לו בראשית השנה יקבל בעל כרחו, וכדברי 'רבינו ידעיה הפניני' (מבחר הפנינים שער האמונה), אם יברח האדם מטופו כבורח מן המוות - טרפו ירדוף אחריו יותר ממנו למהר להשיגו, מעתה

יאמר האדם, מה לי כי ארדוף אחר הפרנסה 'להשתדל' יתר על המידה - אין זה אלא שטות ויגיעה לריק, הרי בין כך ובין כך הכל קצוב וחתום, וכל השתדלות שבעולם לא תרבה לאדם את משכורתו אפילו 'שווה פרוטה' יותר מהנקצב לו.

להאמין שהקב"ה ורק הוא מפרנס ומזין כל אחד כפי הבנתו. מי ששוכח להאמין בכך פעמים שהקב"ה 'מזכירו' - והרי הוא מנענע את מקור פרנסתו כדי שיזכור מי הוא הבעל הבית האמיתי, והנה, פעמים שמספיק רוח מצויה - נדנדוד קל ביותר, וחוזר האדם לאותו מקור פרנסה. פעמים שהאדם אינו מתעורר - והוא בטוח שהוא המפרנס, או הבוס שלו... והרי יש רבש"ע בעולם... הוא המחליט הוא המפרנס, ע"כ מנענע אותו הקב"ה ברוח שאינה מצויה ומאבד כל מקור פרנסתו, או אז מכיר האדם שעליו לשפוך נפשו בתפילות לה', ותתחזק אמונתו ותליית נפשו בבורא עולם, אז יכולים להיפתח לו שערי פרנסה. וסיים הרבי לנכדו - אמור לו בשמי שיש אנשים עשירים המתפללים יום ויום על פרנסה טובה - הם אומרים פרשת המן, מתפללים על כך, מקפידים לעשר 'מעשר כספים' - להכניס בכך ברכה אל ביתם, כך מצליחים. גם אברך זה - יזכור מהבורא ויסמוך עליו שיתפלל ויהא בטוח שהישועה אכן תבוא במהרה יותר ממה שחושב, אך שכבר עכשיו יבטיח שימשיך להתפלל ולבקש גם כשיהיה לו מקור פרנסה חדש. ואכן, כך היה, האברך עשה כדברי הרה"ק ומצא בנקל מקור פרנסה חדש ולא שכח הציווי לבקש ולהתחנן (תנחומך ישעשעו נפשי 749).

וכן מצינו בפרשתן (יז ה) 'ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם', ובגמרא (ברכות יג.) 'תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה', וביארו בספרים (יצב אברהם לך, ועוד) כי 'אברם' נוטריקון רבות מ'חשבות בלב איש' (אגרא דכלה ריש הפרשה), והנה איתא בשל"ה הק' (שער האותיות אות א' - מו) וז"ל. בכלל דביקות האמונה, שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות, אפילו לזמן קרוב, יאמר אעשה זה אם ירצה השם, הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן, וסימנך 'עצת ה' היא תקום' (משלי יט כא), 'היא' ראשי תיבות א'ם ירצה השם, ואז 'תקום', עכ"ל. ובזה יבואר 'שינוי השם' של אברם, שמעתה לא יהלך האדם רק עם 'אברם' - ר"ת רבות מחשבות בלב איש, אלא יוסיף בהם את ה"א - ר"ת אם ירצה השם, כשמו של 'אברהם', ויזכור את ה' בתוך מחשבותיו (כי 'היא' רומז לאות 'ה'א' במילואי י"א, כלומר שניתן לומר ה"י וכן ה"א), ומי שאינו מאמין בזה עובר בעשה', כי תכלית האדם לידע ש'עצת ה' היא תקום' (עיין גם 'אמרי אמת' סוכות יום א' תרע"ג).

ט. ואם ישאל האדם, אם כן מדוע עלי לעשות 'השתדלות' הרי ממילא בא יבוא כל הנקצב לי, אף אנו נענה ונאמר לו, שאכן כל עניין ההשתדלות אינו אלא כמבחן לאדם על חוזק ותוקף אמונתו כשבא השפע לידו לאחר 'השתדלותו' - האם הוא מאמין ששפע זה בא לו מידי הבורא יתברך הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים שלא בזכות השתדלותו כלל וכלל, או שאין אמונתו חזקה כל כך ומדמה בנפשו (אפילו במקצת) שהשתדלותו הריקה עליו השפע. וכן כאשר נרפא החולה תחת ידו של רופא מומחה - הריהו נתון ב'ניסיון' מן השמים לראות האם יחשוב הנה הרופא זה ריפא אותי בטיפולו הראוי ובסממני הרפואה, או שמא יכיר שאין הרופא מרפא ואין הסממנים מועילים, אלא אביו שבשמים מלך רופא נאמן ורחמן שלח רופא פלוני להוציאו ממיטת חליו ע"י אלו הסממנים. כיו"ב מי שהיה סבוך בחובות כבדים למעלה ראש ונושים רודפים אותו יומם ולילה, והנה עסק מסויים בא לידו והוא משתכר הון ופורע הקפותיו. השתא מנסים אותו ממרום לראות אם יאמר השתדלותי בעסק אשר עשיתי היא שעמדה לי או שמא יכיר שלא היה זה אלא מאת ה'.

ובזה ביאר הגאון רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל מדוע ירד אברהם למצרים, כי עיקר אמונת האדם תחשב לו ע"ש עמידתו בניסיון שלא לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה את החיל ויתגבר לדעת שהכל מה'. ולכן, אדרבה, לגודל אמונתו ובטחונו של אברהם אבינו ידע כי אף ש'ויהי רעב בארץ' הרי שאין הדברים נוגעים אליו, שהרי בוודאי יזמין לו הקב"ה מזונו וכל צרכיו ברווח אף בעת הזאת, אלא שחשב בלבו - אם כן לא יהיה לי כל ניסיון ו'עבודת' אמונה, שהרי עין בעין אראה את מציאותו של הבורא והנהגתו בעולם. על כן ארד מצרימה אשר שם יש שפע מזון וצידה, שם אוכל להשריש בליבי את האמונה - שאף בעת שנראה כי סיבה פלונית מביאה לו פרנסתו, אין השפע בא מאליו, אלא בדבר ה' והכל מגיע רק מאתו יתב"ש.

באר הפרשה - לך לך

ה

וכך איתא מהרה"ק המהר"י מבעלזא זי"ע (פר' ראה ד"ה והנביא) בשם אביו המהר"ש זי"ע כי מצינו במדרש (ב"ר סד ד) 'בן מ"ח הכיר אברהם את בוראו', ובמס' נדרים (לב) 'י"א שבן ג' הכיר את בוראו', ובשלמא שיטה זו דבן ג' שנים הכיר, אפשר להבין כי אז הוא הזמן שהאדם בא לכלל דעת, אבל טעמו של מאן דאמר בן מ"ח לא נודע, ואמר א"א ז"ל, כי יש עת שנקל יותר להתקרב להשי"ת ולעבודתו, ויש עת שקשה מאד, אך אעפ"כ כשאיש ישראל מתאמץ בכל כוחותיו לעבודתו יתב"ש יכול עתה לזכות למעלות הרבה. והנה לפי חשבון השנים היה 'דור הפלגה' - שכפרו ומרדו בהשי"ת בשנת מ"ח לחיי אברהם, והוא התאמץ לעבוד את הבורא בכל כוחותיו, לכן דייקא אז זכה להכיר את בוראו.

וזכה מבואר, דבפרשת נביא השקר (דברים יג ד-ו) כתיב 'לא תשמע אל דברי הנביא... כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם... אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו... והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת'. ויש לדקדק מדוע הכנים באמצע דינו של נביא שקר את הפסוק 'אחרי ה' אלוקיכם תלכו', והיה לו לומר 'והנביא ההוא יומת' ורק לאחמ"כ אחרי ה' אלוקיכם.

אלא, מבאר המהר"י, כי באה התורה לומר אל תפתה לשמוע לקול דברי 'נביא השקר' - אף שהזמן עת קשה מאד, מכל מקום התגבר נא, ואזי תזכה לאחר ה' אלוקיכם תלכו וכו'.

דע לפני מי אתה עומד - ישפוך שיחו כמי שאין בעולם אלא הוא וקונו ויפעל פעולה לטובה

בפרשתן (יד יד) 'וישמע אברהם כי נשבה... וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד הן, רמז רמז בה הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע

וכשיביר בזה יבין שכל עסק ההשתדלות אינו אלא מצווה ככל מצוות הבורא, ואין הפרנסה תלויה בזה כלל, אז לא יחסיר תפילה בציבור או קביעת עיתים מפני ההשתדלות, שהרי העוסק במצווה פטור מן המצווה - וכעת הנו פטור מלעסוק ב'מצוות' ההשתדלות.

כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמיה"ל שער התבונה פי"א), וז"ל... יתחזק מאד במידת הביטחון, כדי שלא ירע לו אם אחד ינע לו בעניניו (כלומר, אם יבוא אי מי ויפתח בסמוך לו 'בית מסחר' כשלו), ולא יבוא לספר בגנותו ולריב אתו ולקללו ולהלבין פניו ולהקניטו, ויבטח בה' שהוא יזמין לו ממקום אחר את החסר לו על ידו... כן הדבר הזה ממש בענין זה, הקב"ה שהוא מחלק מזון לכל ברואיו כדכתיב (תהלים קלו כה) 'נותן לחם לכל בשר', הוא אביהן של ישראל והם בניו כדכתיב (דברים יד א) 'בנים אתם', ורוצה בשלומם ואין רוצה במחלוקתן... לכן כשאדם אחד נוגע בעסק של חברו ובקש מאתו שיתעכב מזה ולא רצה. ובא לפני ה' יתברך ומתחנן אליו שיתן לו מנה אחרת ולא יצטרך לריב עם חברו בוודאי ימצא עבור זה חן בעיני ה' יתברך עבור מדתו הקדושה, כמאמרם (חולין פט.) 'מאי דכתיב (איוב כו ז) תולה ארץ על בלימה, על מי העולם קיים על מי שכולם את פיו בשעת מריבה'. ועבור בטחונו בה' יתן לזה אפיים, עכ"ל. נמצאנו למדים מדבריו, כי כשאדם מעביר על מידותיו ומתחזק באמונה וביטחון בבוראו שיספק לו כדי צרכו, הריהו נושא חן בעיני הקב"ה, וכל העולם מתקיים בזכותו.

הכיר את בוראו - בהתגברות בעת הקושי יזכה להכיר היטב את בוראו

ולא ידך גיסא המתגבר בעת הקושי - להאמין בה' בכל לב, יזכה לשפע רב והארת פנים מן השמים.

י. פעם אמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע שחיותו ופרנסתו באה לו משני קיען - [פרה בשפת האידיש נקראת 'קיא' ומזכיר את תיבת 'כי' בלשון הקודש] 'כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו' (תהלים לג כא), אמר לו בן שיחו אף אני יש לי אותם שני קיען (פרות) ומדוע אין פרנסתי מצויה, אמר לו הרה"ק, אכן, יש לך שני קיען, אבל קיען אלו נדרש מהאדם לדעת כיצד והיאך חולבים אותם (ווי אזוי זיי צו מעלקן)... כלומר שיש להשריש בקרבו את האמונה בבטחון אמיתי להיות סמוך ובטוח בה' שימלא כל מחסורו, ואז אכן לא יחסר מאומה... (גירסת הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע). יא. אמרו חז"ל (ע"ז ט). תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ועל פי החשבון עולה שמנין ב' אלפים תורה החלו משהיה אברהם בן נ"ב, הקשה הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמר זי"ע הרי כבר מבין ג' שנים הכיר את בוראו (לשי' הגמ' בנדרים) ומדוע לא יחשיבו מאז והלאה את השנים של תורה. ותירץ, כי 'האלפיים של תורה' נחשב רק מאז שהיה בעולם 'מסירות נפש' לה' ולתורתו, וזה היה כשהיה בן נ"ב - כשעבר את הנסיון של 'אור כשדים' ולא קודם לכן (הובא בטללי אורות).

הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה. כך ישראל אין כוחם אלא בתפילה. והנה איתא בגמרא (ברכות נד:): שעוג מלך הבשן עקר הר גבוה של שלש פרסאות בכדי לזרקו על בני ישראל, אך הקב"ה השיב לו גמולו בראשו וכאשר הרים את ההר מעל ראשו כדי לזרקו בחזקה באו נמלים רבים ונקבו בפיהם חור בראש ההר, כמובא שם במהרש"א שהתולעת אין לה

כי מספר העכרים אשר לקח עמו עולים בגמטריא שי"ח והוא מלשון שיח ודיבור, כי בכוח הדיבור והתפילה ניצח אברהם באותה מלחמה.

ובח גדול יש לנו בפינו, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא בשלח ט) לפרש לשון הכתוב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב', 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת

יב. וכבר ביארו דברי המדרש שבא לדמות עניין התפילה לתולעת בב' אופנים. ראשונה, כשם שאין בכח התולעת להפיל את הארז בנגיסת פה אחת, אלא רק לאחר שהיא נוגסת וחוזרת ונוגסת פעמים רבות או אז תוכל להפילו, על דרך זה יתפלל האדם ויחזור ויתפלל אף אם עדיין לא נושע לא יתייאש אלא ידע נאמנה שכל תפילה ותפילה מקרבת את הישועה, וסופה לבוא. בדרך זה ביארו את הפסוק (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'". ומהו הלשון 'כמים', שמדרך העולם, בשעה שנוטל האדם כוס מים לשותות לרוויה, ונתקל בדרכו ונשפכו לו כל המים, ודאי שלא יסכים מחמת זה להישאר בצמאונו, אלא יטול בשנית כוס מים להרוות צמאונו, ואם גם זה יישפך ימזוג מיד 'כוס שלישי' וכן הלאה, כך נמי הדרך בצלותא ובבעותא, אף אם רואה האדם שתפילתו לא נתקבלה בפעם הראשונה לא יפסיק מלהתחנן לפני בוראו, אלא ישוב להתפלל עוד ועוד עד שלבסוף יענוהו מן שמיא.

עוד נלמד מהתולעת - כשם שהתולעת בוטחת אך ורק בפיה, ואין עולה על דעתה כלל וכלל להביא גרון או כל כלי אחר לגדוע בו את העץ, כמו כן נעמוד בתפילה מתוך אמונה שרק על ידה יושיענו אבינו שבשמים, ובל נסמוך על שום דבר אחר שהוא יהא בעזרנו.

אף בזה יבואר הדמיון של 'שפכי כמים לבך' ולא אמר כיון ושמן, כי הם נשאים דבוקים מעט בשולי הכלי, ורק המים נשפכים עד הטיפה האחרונה, לומר שהמתפלל ישפוך לבו בתפילתו וישים כל תקוותו רק בזו התפילה ולא בפעולת ההשתדלות אשר הוא עושה.

מסופר על סוחר אחד שלא נמנה על עדת החסידים, שפעם בהיותו על אם הדרך לרגל עסקיו נתאכסן בבית מלון, ובאישון ליל ביקש ממנו בעל המלון שיואל לעבור לחדר אחר, כי חדר זה יועד מעתה עבור הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע המגיע זה עתה לכאן, אותו סוחר, אף שלא היה מבין החסידים התעניין ביותר לראות את דרכי הרבי, ועקב אחר כל תהלוכותיו בקודש, והנה הוא רואה את בעל המלון ובני ביתו מתווכחים ביניהם, ושמע אותם דנים אודות בקשת הרבי שיביאו לו סך מאתיים דינרי זהב (שזה היה כל ה'כסף' שברשותם), עד שנמנו וגמרו להעניק לו את המעות כולם. תיכף חרה אפו של אותו סוחר על הרבי הדורש ומבקש מחסידיו סכומים אדירים ובפרט שזה כל ממונם. לאחר מכן ראה איך שהרבי יוצא עם משמשו אל חצר גינת הבית, ומראה באצבעו בחצר, ואומר, מקום זה ראוי להקים עליו רפת לסוסים, ומקום פלוני נאה הוא לבנות בו קרעטשמע (בית מרוח), וכך המשיך ומנה עסקים שונים שאפשר לבנות בחצרו של בעל האכסניא, כשמוע הסוחר דיבורים אלו שהיו משונים בעיניו גברה פליאתו ביותר על הנהגת הרבי. לאחר מלאת כמה שנים, הזדמן שוב אותו סוחר לאכסניא זו, וראה שבאותה פינה בה הצביע הרבי על יעודו לסוסים, אכן קמה וגם ניצבה רפת גדולה ובה סוסים אבירים למכביר, ובצד השני של החצר יש קרעטשמע כדברי הרבי, ומכל דברי הרבי לא נפל דבר. מיד כראותו כל זאת, לא יכל לעצור בנפשו ושם תיכף את פעמיו אל עבר בית הרבי שבטאלנא ואמר לו, הנה אותך ראיתי צדיק בדור הזה, שהרי ראיתי שלא נפל דבר מפיהם ארצה, אולם ברצוני להבין מדוע לקח הרבי מעמם את כל ממונם עד הפרוטה האחרונה, הסביר לו הרה"ק מטאלנא, הנה לבעל המלון הלז וזוגתו היתה קצובה מן שמיא עשירות מופלגת, אך היה חסר להם בעבור זה תפילה בהכנעה, מכיוון שהיו בוטחים בכל מאודם בסכום גדול זה של המאתיים זהובים, עד שהיה זה להם כמין עבודה זרה, וכל אימת שהגיעו לשעת הדחק ניחמו את עצמם בזה שרכוש גדול מונח להם בבית גנזם, ולא היו מתפללים מתוך שברון לב והכנעה לבורא העולם, לכך לא יכול היה השפע הרב לבוא אליהם, כי אף השפע שקצוב לו לאדם אינו יורד להאי עלמא כי אם על ידי התפילה, אך עתה לאחר שלקחתי מעימם את כל ההון ועושר, לא נותר להם כי אם לבטוח בהשי"ת, להאמין בו בכל לב ובכל נפש, ולהתפלל בהכנעה גדולה, ועיניך הרואות את כל השפע הרב שבא להם על ידי הכנעתם ותפילתם.

באר הפרשה - לך לך

לשני עולמות, נמצא 'חסרונו' יותר טובה לו מכל טוב. ולזה אנו מברכין 'ברוך הבורא נפשות רבות וחסרונם' (ושבח זה הוא) יותר על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי, כי עי"ז ברוך חי 'עולמים', זוכה לשני עולמים – בעולם הזה ימלא ה' כל מחסורו, ואף יירש טובה וברכה לעולם הבא כשכר על בטחונו וייחולו אל ה', ועל זה וודאי קא מברכינן.

בידך הכל – בהתגברותו על הנסיון יטה לטובה את בני ישראל ואת העולם כולו

בפרשתן (יב א-ב) 'לך לך מארצך ממולדתך מבית אביך... ואעשך לגוי גדול וגו'... מקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה במדרש ויתאו) 'וכי צריך הקב"ה לחנפו בזה ההכמחה, הרי וודאי שבלא זה ג"כ יעשה רצון המקום ב"ה. אלא ביאורו, שכאן הודיע לו הבורא - 'ואעשך לגוי גדול' והכל תלוי בו, ושידע שבהתחזקותו בעבודת ה' יטה את כל בני אחריו לטובה. וכמו כן צריך כל אחד לידע שהכל תלוי בו. והיינו שבעמוד האדם בפני נסיון קשה – יתבונן היטב כי כל מהותו והווייתו, ומהות והוויית כל העולם תלויים בעמידתו בנסיון זה, הן לטוב, הן למוטב... ובוה תקל עליו המלאכה יי'.

גבורה אלא בפה' (ושקע ראשו של עוג בתוך ההר ומיד צמחו שיניו מחוץ להר לב' הצדדים עד ששם היה קבורתו, ונמנע מאתו להזיק לעם בני ישראל). מכאן למדים אנו על הכוח הגדול שיש 'בפה', כי לפעמים נראה לאדם שאין בכוחו לסבול כעול על ראשו כל כך הרבה הררים של צרות וייסורים, על כגון דא אמרינן ליה ב'מאמר פיך' – בתפילה אפשר לך לחורר אף הרים וגבעות של גזירות רעות הבאים עליך ולסלקם מעמך י'.

באמת אמרו, אל ימתין האדם לעת צרה – אלא מתחילה בטרם כל, ירגיל עצמו להיות תולה עיניו למעלה אל השי"ת, וכדכתיב (ישעי' מ כו) שאנו מרום עיניכם, ובוה יחסוך מעצמו כל צרה ועקתא. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ עקב ד"ה שמע ישראל) את נוסח הברכה, 'בורא נפשות רבות וחסרונו' - שאנו מודים ומשבחים את הבורא על שברא אותנו, ומני אז ממציא לנו בכל עת כל אשר חסר לנו כדוגמת מים לצמא וכיו"ב. ולכאורה צריך ביאור, מה הודאה היא זו, וכי לא היה עדיף באם לא היה לאדם 'צימאון', וכלל לא היה נצרך וחסר לשתיית המים. ומבאר ה'חתם סופר', וז"ל. אבל האמת, זו היא עיקר טובת בריאת האדם, שלכך נברא בחסרון – כדי שיכיר את בוראו (ע"י שיחל אליו מתוך הכרה כי רק בידו למלאות מחסורו) ויעבוד את ה' ויזכה

יג. עיקר מעלתה של תפילה כשהיא באה ממעמקי הלב, ידועים דברי הגמרא (נדרים ג.) מעשה ברבי עקיבא כשחזר לביתו בפעם ראשונה עם י"ב אלף תלמידים ושמע לאחוריה הדלת שבני ביתו אומרים - לו היה מציינת לי היה נשאר שם עוד י"ב שנה, מיד סובב ר"ע את עצמו ושב לשיבה וחזר שוב בגמר י"ב שנה נוספים עם כ"ד אלף תלמידים. והתמיהה עולה מאיליה, אם כבר עמד לאחוריה הבית מדוע שב על עקבותיו מבלי לפטור את בני ביתו בשאילת שלום לרגע כמימריה... אלא, כי ידע ר"ע שבני ביתו עומדים ושופכים לבם בדמעות כמים שיחוס וירחם הבורא על בעלה שיצא מביתו כעם הארץ שיזכה לעלות ולגדול לאילנא ברבא, וידע ר"ע כי אם תראהו האשה עם י"ב אלף תלמידים תשלחו נפשה ותפסוק מלהתפלל מקירות הלב, כי מה חסרון יש ב'ראש ישיבה' על י"ב אלף תלמידים... על כן, עזב מיד את מקומו ושב לשיבתו למען זאת שתמשיך להתפלל בכל ליבה, ואכן בזה פעלה על עוד י"ב אלף תלמידים. יד. זאת חובת האדם, לעמול ולהתייגע בכל כוחו ללא לאות בעבודת בוראו להתגבר על יצרו, וכה אמר הרה"ק השרף מקאצק זי"ע (שש"ק ענינים שונים, עבודת ה' מג) שבשעה שיורדת הנשמה להאי עלמא מורידה הקב"ה בסולם גבוה מרום שמים עד תחתיות ארץ, בהגיעה לארץ נוטל הקב"ה את הסולם ואומר לאדם, מכאן ואילך העפל אתה בדרך העולה בית קל על ידי ההתחזקות בעבודת ה' - יש שאינו מנסה לקפוץ, ויש הקופצים ונופלים, ואז מתייאשים, ויש מי שקופץ למעלה שוב ושוב עד שירחם עליהם הבורא ומעלה אותם...

מעשה באחד שנכנס ובא אצל רבו ותינה בפניו את רוב מכאוביו ויסוריו הרבים אשר עוברים עליו בגוף ובנפש, הראה לו הרבי דמות דיוקן של צדיק קדוש מדורות הקודמים, ושאלו מה הינך רואה, ענה לו, הנה רואה אני דמות צדיק פלוני, הוסיף הרבי לאמר לו, אבקשך שתתבונן יותר לעומק, הביט שוב ואמר לו, רואה אני רבבות אלפי נקודות שחורות (כי מדרך הציירים לצייר הרבה נקודות שחורות, ובצירוף הנקודות נעשית תמונת הוד), הסביר לו רבו במתק שפתיים, כל זה משל הוא לימי חיי האדם בהאי עלמא - כל ימי חייו של האדם נבנים מהרבה נקודות שחורות והיינו ייסורים ומכאובים,

באר הפרשה - לך לך

יא

ספור הכוכבים, מיד החל לספרם בלא לחשוב חשבונות הרי ממילא לא אוכל לספרם ומה לי להתחיל בזה כלל, על זה אמר לו השי"ת, 'כה יהיה זרעך' - רצוני שכך ינהגו בניך אחרך, שלא יתפעלו ממחשבות ייאוש, ויקפצו אל תוך העבודה, ואנוכי כבר יהא בעזרם, ומפורש אמרו חז"ל 'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב טז) ו'גמור מלאכה' ישלים הקב"ה בעדו כדכתיב (תהלים נו ג) 'לקל גומר עלי'.

הבט נא השמימה - לא נדרש מאתנו אלא להתחיל בעבודה וה' יגמור בעדנו

בפרשתן (טו ה) 'ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך', ביאור נפלא ביאר הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי דעת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספור ולדע מגין הכוכבים, ומכל מקום כאשר אך שמע אברהם את ציווי הבורא

יש העושה מהם חיים שחורים ומרים, אך המשכיל יקח את הנקודות השחורות ומאיר אותם באור האמונה ועבודת ה' ובונה מהם תמונת הוד והדר.

כי מתוך הנסיונות מתעלה האדם עד מאד, וכך ביאר הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע (פר' לך ד"ה ויאמר ה' השני) את דברי הגמרא (מנחות כט): 'עתיד רבי עקיבא לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות'. והיינו שעל כל קוץ וקוץ שהכאיב לו זכה לדרוש תילי תילים של הלכות, כי הקוצים המכאיבים - הנסיונות מהם מתעלה האדם.

רמז לדבר אפשר לראות בהאי עובדא, החת"ם סופר זי"ע נשאל פעם אודות 'ספר תורה' שנפל ספק האם בר ישראל כתבו או ערל, נענה החת"ם שיבחנו את התיבות האחרונות שבסוף ספר התורה, אם הם מטושטשות וכתובים שלא מיושר כל כך אזי סימן הוא שהספר נכתב על ידי יהודי כשר, כי מנהג ישראל לערוך 'סיום כתיבת ספר תורה' ברוב עם, לכבד צדיקים וגאונים בכתיבת אותיות, ומשום כך אין כל האותיות שבסוף הספר שוות במראיהם, אך אם יראו שהאותיות כתובות מיושר בשווה ממש סימן הוא שנכרי כתבו.

ואפשר להוסיף ולומר שב'שמחת תורה' רוקדים אנו עם 'ספר תורה', היות ששלימות וכשרות הספר נעשית דיקא על ידי אותיות שאין כולם שוות ומיושרות, ולרמז כי הטשטוש וה'שלא כסדרן' הם המרוממים את האדם וגורמים להתעלותו ושלימותו.

טו. מענין לענין, איתא במשנה (אבות ה כד) 'יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר, קל כנשר, רץ כצבי וגיבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים', ולכאורה צ"ב, מדוע המשיל מידות אלו לחיות השדה, ולא אמר 'הוי עז וקל רץ וגיבור'. אלא, שבא ללמדנו שנהיה כדוגמת האריה שאינו מחשב חשבונות כאשר בא להשתמש בגבורתו, אלא הוא 'דורס ואוכל', בלא פחד ומחשבות הטורדות את שלוות נפשו, באופן זה ממש יש לנו להיות 'גיבורים' בעבודת ה' ית"ש, כגון המתעורר בעלות השחר יקום מיד ממיטתו, בלא לחשב חשבונות, יש בי כח לקום, אין בי כח לקום, ולא יעשה 'לומדות' על מיטתו 'קודם ברכות התורה'..., אלא יתגבר כארי ללא כל מחשבה, ויקפוץ ממיטתו לעבודת בוראו. וכך הוא בכל עניני העבודה לא יחשוב האדם האם יש בכוחו לעשות כך וכך, אלא יקפוץ ויעשה, בזה ירוויח שלא יוכל היצר להחלישו, להביאו לידי קטנות המוחין, כי ממילא אינו מחשב האם לעשות רצון קונו, אלא הוא עובד את ה' ללא כל ספק.

מעלה מיוחדת יש למתגבר כארי בבוקר, כי הנה ידועה התמיהה מדוע הנסיון של 'לך לך' נכתב בתורה ונסיון של 'אור כשדים' לא נכתב (ואף לאלו הסוברים שאור כשדים בכלל 'עשרה נסיונות' היה אולם לא נכתב בפירוש בתורה), ואמרו בדרך רמז, כי הרבה הם האנשים שבלילה בעלותם על יצועם יחליטו 'למחר אקח את עצמי בידיים' - לעבוד את ה'. אף אהיה מוכן לקפוץ לתוך האש למען כבוד שמו באהבה... אמנם, בהגיע הבוקר, ואומרים לבחור, נו, לך לך - צא ממיטתך... והילד איננו, איננו שומע כלל בקול ה'שעון המעורר' ולכן דייקא נסיון זה נכתב בתורה לגודל חשיבותו.

טז. וכמו שפירש רש"י בפרשתן לפרש הכתוב (יד ט) 'ארבעה מלכים את החמשה - אעפ"כ נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם', בידעו כי על היהודי לעשות רק כפי יכלתו וממילא יהא הקב"ה בעזרו.

יז. סיפר הגה"ח רבי עזריאל טויבער שליט"א (העוסק רבות בקירוב רחוקים) שפעם התאונן בפניו נער אחד כי אינו מסוגל לעצור בעצמו מלעשן סיגרי' חלילה ביום השב"ק. לקחו ר' עזריאל לאחד מגדולי הדור שליט"א, ששקל בכובד ראש בשאלה קשה זו, אחר נענה ואמר בקשה אחת לי אליך, אף אם תעשן ח'ו בשבת, אנא ממך, בגמר העישון אל

באר הפרשה - לך לך

יב

לשכוח מכל עברו לעזוב את הדרכים שהורגל בהם ולקפוץ לתוך ים התורה והעבודה קשה לו לאדם כהנה וכהנה... ושפיר יש מקום לומר שנסיון זה חביב מנסיון העקידה כשכבר היה ב'מצב' טוב וראוי... (אין לנו כל השגה כאברהם אבינו, אך הלימוד הנוגע לדין אמרו).

הטוב והמיטיב - להרבות בחסד מתוך אהבת חסד

בפרשתן (יג יד) 'זה' אמר לאברהם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה, כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע וז"ל כאן נעשה לו גם עצום שיוכל לראות מצפון לדרום ומזרח למערב מבלי שיוצרך לסובב עצמו.

יש שביארו מדוע שידד הקב"ה מערכות תבל ועשה גם גדול כזה, והכל אך ורק בכדי למנוע טרחה קטנה כזאת מאברהם אבינו, אלא כי הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ב'מידה כנגד מידה', ומאחר שאברהם אבינו התחסד לפתוח ארבעה פתחים בארבע צדדי אוהלו בכדי להקל על 'עוברי אורח' שלא יצטרכו לסובב את האוהל אלא מיד ימצאו שולחן ערוך ומיטה מוצעת, לכך הקל הקב"ה עליו שלא יצטרך לסובב עצמו ומיד ממקומו יראה

באמת אמרו, שנשעה שיתחיל האדם לעשות 'פעולה קטנה' לטוב, משם יקל עליו להמשיך בדרך טוב - לעלות עוד ועוד, עד שיגיע לתכליתו הנרצית. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ השלם ד"ה או יאמר) את הפסוק (דברים כא י) 'כי תצא למלחמה...ושבית שבוי', שישבה את היצר באותה הדרך שהוא בא לשבות אותו, והיינו שילמד ממעללי היצר שדרכו לבוא אל האדם באמרו (שבת קה:): 'היום עשה כך' ותו לא מידי, 'ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה', ובוה הדרך ממש ילחם האדם עם יצרו, יקבל על עצמו - היום אתחזק בתורה ומצוות כך, ולמחר עוד קמעא, עד שיגיע לידי ניצחון גמור.

איתא במדרש (בר"ר לט ט) 'אמר רבי לוי, שתי פעמים כתיב 'לך לך' (לך לך מארצך ולך לך אל ארץ המוריה) בנסיון העקידה) ואין אנו יודעים איזו חביבה אם השניה או הראשונה... (ומסיק שם שהשניה חביבה יותר), וידועה התמיהה כיצד יעלה על הדעת לומר שלך לך מארצך חשוב יותר מנסיון העקידה... כיצד אפשר לדמות 'גלות' לשחימת בנו יחידו שנוולד לעת זקוניו, ובפרט ששם כתיב 'ואגדלה שמך והיה ברכה וכו'', ובעקידה לא הובטח לו מאומה. וביארו, דאעפ"כ היציאה מעמקי שאול - לעזוב את בית אביו

תכבה את האש, ובכך תמנע עצמך לכה"פ מ'חילול שבת' נוסף של 'כיבוי' דאורייתא. הנער קיבל כן על עצמו וראה זה פלא, כעבור זמן מועט בלבד נתהפך מכח קבלה קטנה זו להיות בעל תשובה גמור בכל פרטיה ודקדוקיה. עוד סיפר רבי עזריאל, שפעם ישב יחד עם קבוצת בחורים במשך כל ליל השבת, והיו עוסקים בשירה ובזמרה, בדברי תורה וחיזוק להכניס בהם זיק של יראת שמים, והנה אחר גמרם ראה ר' עזריאל מחזה נורא - שאחד מהבחורים מוציא מכיסו סיגריה ועומד הוא להדליקה באור, להעלות עשן בעצם יום השבת קודש רח"ל. פנה אליו ר' עזריאל ואמר לו, הגד נא יקירי, אם היה הקב"ה מתגלה אליך בכבודו ובעצמו, ואומר לך, בני אהובי וחביבי, אנא ממך אולי תוכל להעניק לי סיגרי אחת, האם היית נותן לו. ויען הבחור ויאמר - וודאי שהייתי נותן לו, ואפילו אם היתה זאת הסיגרי האחרונה שברשותי.

אמר לו ר' עזריאל, דע נא, כי בורא כל עולמים ביקש לך זה עתה סיגרי זאת אשר בידך - ובאם תעצור בנפשך זה עתה ולא תעשן את הסיגרי שבידך, הרי הנך כנותן אותה במתנה גמורה לריבון כל העולמים, נתרגש הבחור מדבריו אלו ומיהר להשליך את הסיגרי מידיו, ומ'קרבן' זה בא לבסוף להיות בעל תשובה שלימה.

וללמד על הכלל כולו יצא, דלאו דווקא על חילול שבת קודש, אלא בכל פעולה קטנה - והתאפקות אחת הרי אנו כמגישי 'מנחה' בצדקה לצור כל העולמים, והרי הוא שש ושמח כביכול בהקרבה פורתא של בניו רחומיו, והיא השער להכנס בו ולהתקרב אל ה'.

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (לך לך תרל"ז ד"ה טעם) לבאר היאך זכה לוט להיות עם אברהם אבינו וממנו דוד המלך ומשיח - בזכות הרן אביו שמסר עצמו לשריפה באור כשדים למען שמו, והגם שלא היה זה לגמרי לשם שמים, מכל מקום אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ועל כל דבר קטן כגדול משלם הקב"ה שכר משלם.

יח. בדרך צחות אמרו לפרש את דברי חז"ל (עירובין יח:): אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם - לגבי הנהנים מ'טובותיהם' של

באר הפרשה - לך לך

יג

אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם, לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי. פשיטא ואין צריך לומר כי אין לנו כל שמץ השגה באבות ואמהות הקדושות - אברהם ושרה, אך עלינו ללמוד שכל עול שעבודם של זרע ישמעאל שאנו סובלים עד היום הזה בא לנו מ'עינוי' זה, אעפ"י שהוא היה בתכלית הצדק...

כי הקב"ה אוהב את הנרדף, יהיה מי שיהיה, וכמו שביאר הרמב"ם ה'אמרי אמת' ז"ע (וכן הוא בשפתי צדיק

את ד' רוחות השמים. ולדין אמרו חז"ל (תנכ"א כב ב) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, לעשות כמעשי אבות תחילה להיות 'בעל חסד' כאברהם אבינו, לחשוב מחשבות על אחיו מישראל במה אוכל להיטיב ולהקל עולו מאתו.

והאלוקים יבקש את הנרדף - הזהירות שלא לפגוע בזולתו

בפרשתו (טו ו) 'ותענה שרה ותברח מפניה', כתב ה'רמב"ן, וז"ל. 'חטאה אמנו בעינוי הזה, וגם

רעיהם, כי יש אשר יגמלו חסד איש לרעהו, אבל כל חסדם אינו דומה אלא לדבורה ה'עוקצת', ועל זה אומרים לה לצרעה 'לא מדובשך ולא מעוקצך'. והכוונה שלא יתחסדו איש עם רעהו כמו דבש דבורים שמחד גיסא הרי הוא דבש - מתוק כשמו כן הוא, ולאידך גיסא הרי הוא בא מדבורים שעקיצתן שורפת בבשר האדם, כך יש לגמול חסד מתוך חסד... במחשבה לטובה כיצד מי שאנו מטיבין עמו ירגיש שאיננו מכביד ומקשה עלינו, ואין ההטבה באופן שברצוננו להיפטר ממנו.

יט. איתא בזוהר (ח"א רה:): שהתורה מתחלת באות ב' - ב'ראשית, ולא בא' שהיא ראשונה לאותיות, כי האות ב' מרמזת על ב'רוך והאות א' מרמזת על א'רור וחפץ הבורא להתחיל את התורה בברוך. יש שרמזו, שהאות ב' מרמזת לאדם אינך יחיד בעולמך - זכור תמיד שיש עוד יהודי, ויש לו הצטרפויות משלו - ראה נא לעזרו ולתמוכו, ולא יסובבו כל ימך סביבות א - אחד, כלומר סביב עצמך והצטרפויותיך, אלא זכור את רעך להטיב לו מראשית ועד אחרית. יש שרמזו שלכן אין מתחילים בבקשת הגשמים - ותן טל ומטר לברכה עד ז' חשוון 'כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת' (שבזמן הבית הוצרכו עולי הרגלים לחזור לביתם אחר החג, והרי קושי הדרך מתגבר מאד בעת הגשמים ע"כ היו ממתניים בבקשת הגשמים עד שיגיע האחרון שבישראל לביתו שבנהר פרת), וקצת צ"ב וכי עדיין שייכת סיבה זאת לגבי דידן, והרי לדאבון לב חרב הבית ובטלה העליה לרגל... אלא, כי אכן, זאת רצו חז"ל שלדורות עולם יזכרו שמעולם הנהיגו להמתין עבור האחרון שבישראל ולאחר הבקשה על הגשמים, והיו מעייניהם נתונים לחשב חשבונו של פלוני - למען ייטב לו בדרכו...

סיפר הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע, ברחובות העיר ווילנא התהלכו להם אב ובן עניים, לבושם קרוע לגזרים, וכל מהלכם אומר עניות דלות ואביונות, שפלות נוראה, ועל כולנה היה האב עיוור ל"ע, והיה הבן מוליכו ומדריכו את הדרך בה ילך במקום שאין שם מהמורות ובורות המסוכנים לנפילה. והנה פגע בהם ה'מגיד מדובנא' ונכמרו רחמיו עליהם, והחל שואל אותם מה מעשיהם, מדוע הם לבושים קרעים ומהלכים ברחובה של עיר כמחוסרי בית, האב שעיוור היה ולא ראה עם מי בנו מדבר גער בו שימשיך בדרכו, אך הוא ניחמו והרגיע את רוחו... עד שהבין המגיד כי האב נתאלמן מזוגתו והבן יתום הוא, ביתם בקצה העיירה ושם שורר הכפור כי אין להם עצים להסקה ולא לחם לאכול... הכניסם המגיד לביתו החם, שם נתחממו עצמותיהם הקפואות, האכילם והשקם, סכם והלבישם באופן 'מכובד', ומכיוון שהבחין בנער כי 'בעל כשרון' עצום הוא, שכר לו מלמדים ושלחו לבית התלמוד.

השניים נהפכו ל'בני בית' אצל המגיד מדובנא, ואף משמת האב המשיך המגיד להחזיק את הבן כבנו יחידו, הבן עשה חיל בלימודיו עלה ונתעלה עד שנעשה גדול וענק בישראל ה"ה הגה"ק רבי שלמה קלוגער ז"ע שהאיר את עיני ישראל בתורתו, ובפרט בספריו שחיבר מאות ספרים בכל מקצועות התורה.

והיה אומר ה'חפץ חיים' הנה רבים היו העוברים ברחובות העיר ווילנא אשר ראו את ה'אב ובנו' מתהלכים להם ברחוב העיר במסכנותם ועניותם, מה עשו כל אלו, נדו בראשם לאות רחמנות, אה... אה... נעבעך... נעבעך... (מסכנים... מסכנים...) ותו לא מידי, אילו היה המגיד עושה כמעשיהם הרי היו הכל נפסדים, האב מפסיד את חייו, הבן את תלמודו, המגיד את מצוותו הכבירה ובני ישראל וכל העולם כולו את גדול הדור ואור תורתו המאירה לדורות עולם. הרי לך שבמעשה אחד נכון והגון קנה המגיד את עולמו והיטיב לבריות ולכל בני ישראל, כמה יש לנו ללמוד ממעשה זה, להיות 'חוטף ואוכל' מצוות ומעש"ט ולא לתת להזדמנויות כאלו להיאבד מתחת ידינו.

באר הפרשה - לך לך

יד

על העין בדרך - בגדולת וחיבות שמירת עיניים
בפרשתן (טו ז) 'וימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר
על העין בדרך שור', ביאר הרה"ק ה'דברי
שמואל' ז"ע שהנה הגר מוצאה היה ממצרים ערוות
הארץ, ואין לך מקום טומאה יותר משם, אלא שזכות
אחת הייתה לה שנוהרה ב'שמירת עיניים', לבלתי הביט
על האסור, על כן זכתה להתדבק בגוף קדוש כאברהם
אבינו, ולא זו בלבד אלא שזכתה לראות מלאך אלוקים
בהקיץ. וזה דבר הכתוב וימצאה מלאך ה' בזכות על
העין בדרך שור, 'שור' מלשון הבטה וראיה, והיינו ששמרה
על העין שלא להביט במראות אסורים. ומכאן תצא
הקריאה לבל המיחלים להפקד בדבר ישועה ורחמים
בכל ענין שהוא, על ידי שמירת עיניים יושפע עליהם
שפע רב משמי שמים, ויזכו לבל המדרגות - אף
להיראות עם מלאכים.

וללמדך, שלא יאמר האדם מי אני כי אבוא אל
הקדושה, הרי לא נביא אנכי ולא בן נביא
אנכי, ואין לי כל ייחוס במעלות קדושים וטהורים - כי
אין לך איש מישראל הגרוע בייחוסו יותר מהגר בת
פרעה מלך מצרים, ע"כ ישמור את עיניו בכל כוחו,
ועי"ז יזכה לבוא לקדושה רבה מאד. עוד ביארו הא
דכתיב בפרשתן (יד ז) אל עין משפט היא קדש כי על
ידי 'עין משפט' על ידי ששומר האדם את פתחי עיניו
כדת וכמשפט הרי הוא זוכה לקדש - להתקדש בקדושה
של מעלה.

אין קדושה כתורה - קדושת האדם ע"י עסק התורה
הזמן גרמא בשוב הצורכים לחבוש ספסלי היכלי תורה
- כוללים וישיבות, לעסוק בתורה לחזק ידם
בידיעתם חשיבות עוסקי התורה. הנה איתא בגמרא
(סוטה ד:): על הפסוק המדבר בענין עסק התורה הקדושה

לך, אות לו) את המשך הקרא (שם פסוק ז) וימצאה מלאך
ה'. ולכאורה צריך ביאור מהו וימצאה, וכי חיפש אותה
מקודם לכן, היה לו לומר 'ויראה מלאך ה'. אלא, מאחר
שהגר הייתה 'נרדפת' משרה אמנו, והרי 'אלוקים יבקש
את נרדף' (קהלת ג טו) והוסיפו חז"ל (ויק"ר כו ה) אפילו
צדיק רודף רשע, לכן 'חיפש' המלאך אחר 'נעלכין', עד
שמצאה... ללמדך מעלת הנרדף, אף אם הנרדפת היא
הגר הבורחת משרה אמנו (הובא ב'ליקוטי יהודה')².

איתא ברמב"ם (הלכות מלכים ומלחמותיהם, פ"ו הלכה ז) וז"ל.
כשצריך על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע
רוחותיה אלא משלש רוחותיה, ומניחין מקום לבורח ולכל
מי שירצה להמלט על נפשו, שנאמר (במדבר לא ז) ויצבאו
על מדין כאשר צוה ה' את משה, מפי השמועה למדו
שבכך צוהו.

וביאר הרמב"ן (בהשגות על ספר המצוות להרמב"ם 'שכחת
העשין אות ה'), עפ"י דרכו של עולם, שכשהאדם
מרגיש שהוא אבוד, ואבד מנוס ממנו, הרי הוא נלחם בכל
כוחו העל טבעיים (למעלה מכוחות הטבע) ובוודאי ינצחו את
היהודים. וכך הוא לשון ה'משך חכמה' (במדבר לא ז), למוד
בחוקות המלחמה, שאם יקיפו אותם מכל צד, ומהתיאושם
בחייהם כי יפלו ביד צר, יעמדו על נפשם בכל שארית
כוחם ויוכלו לעשות חיל, כאשר ידוע בקורות העתים,
שכמה פעמים בא מגדל היאוש הניצוח הגדול.

הוסיף הגר"ש פינקוס לכאר בטוב טעם (תפארת שמשון
פרשת תזריע), כי אם לא ניתן להם מקום להימלט
על נפשם הרי הם נהפכים ל'נרדפים' גמורים - והלא
כך הטביע הקב"ה בהנהגת העולם, שהוא מבקש את
הנרדף, אף כאן הא' יבקש את הגויים ולא יהא ביד בני'
לנצח אותם.

כ. הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (הובא בנר אלחנן עמ' י"ב) אמר על דברי חז"ל (חולין פט.) 'אין העולם מתקיים אלא במי שבולם
פיו בשעת מריבה', דהוא כמו 'קטר' הרכבת שמושך עמו את כל הקרונות של הרכבת ע"י שאוצר בתוכו את כל
החום הנוצר מן הפחם, כך גם הבולם פיו ואוצר בתוך עצמו את דיבוריו מקיים בזה את כל העולם כולו.
כא. ובכלל רמזו על טענה זו בכתוב בריש הפרשה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו 'לך לך מארצך וממולדתך
ומבית אביך' שלא ידמה האדם בנפשו כי קדושה של מעלה באה לו לאדם על ידי מולדתו וייחוס בית אבותיו,
אלא הכל בא לו לאדם על פי תורת היגיעה בעבודת קל חי (חינוך בית יהודה לך יו"ל תרצ"ז, כע"ז במנורת זהב להרה"ק הר"ז ז"ע).
כב. ידוע שהרה"ק מראפשיץ היה אומר לאחר חג הסוכות יוצאים אנו מימים גדולים וקדושים (וכפי שנתכנה אלו הימים
די הייליגע טעג) מעתה נכנסים אנו ללילות גדולים וקדושים.

וכן כינו אותם צדיקי הדורות די הייליגע ווינטער נעכט (דרכי חיים ושלום מונקאטש, תתי) וכל זה מחמת כי בהם יוכל כל

באר הפרשה - לך לך

טו

כד, א; ח"ב ס, א). מעתה - לך עמי בוא בחדריך אלו חדרי תורה, בכל כוחם ומרצם... כי בעסק התורה יקנה קדושה רבה מן השמים, והרי הוא מתקשר ומתדבק בקוב"ה נותן התורה (עיי' 'תניא' פ"ד ופ"ה).

ואכן איתא בחז"ל (שבת קה). על תיבת 'אנכ"י' שבה פתח הקב"ה את מעמד 'קבלת התורה' שהוא נוטריקון אנא נפשי בתיבת יהבית, כלומר שיחד עם התורה נתן לנו כביכול את עצמו, אם כן יש לנו להתבונן בגודל הקדושה אשר בתוככי תורתנו הקדושה.

(משלי ג טו) 'יקרה היא מפנינים' - מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים... והיינו, שבשעה שהאדם מתיישב ולומד בשכלו את דברי התורה הקדושה הרי הוא מתקדש יותר מכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים, ועל ידי התורה הקדושה הרי הוא נהפך להיות 'קודש קדשים' אף בעודנו בתוך הגוף העכורי.

ואמרו קדמונים שהיושב ועוסק בשעשועי אורייתא, הרי הוא אחוז ודבוק בקודשא בריך הוא (זוה"ק ח"ג ט), כי התורה הקדושה היא עצם הקב"ה (שם ח"א

איש להרבות בנפשו קנין תורה (עכ"ל), הרה"ק מקאריץ זי"ע היה קורא אותם די גאלדענע נעכט (אמ"פ השלם, שער עבודת ה' ג), על הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע מסופר שהיה קורא להם די גוטע פריינד (הובא בנתיבות שלום). הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר בשם הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידטשוב זי"ע שבלילות החורף יש בהם קדושת חול המועד. כי הצדיקים ידעו מה יכול האדם לפעול בלילות קודש אלו, וכפי שאמר הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידטשוב זי"ע, שאפשר לפעול לטוב בימי החורף לפנות הבוקר כמו ביום הקדוש בעת נעילה (אוצר ישראל).

הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע היה אומר משמיה דהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שככלות הימים הנוראים נפשו דואבת עליו, כי מהיכן יוכל עוד להתחמם מאור הימים הקדושים. אך משמגיעים לילות החורף הארוכים בזה נחה נפשו כעבד ישאף צל. וסיים הרה"ק מלעלוב, כי לכאורה מה יתן לו ומה יוסיף לו להרה"ק מקארלין אריכות הלילות, הא בלאו הכי היה הוגה בתורת ה' יומם וליל בקיץ כבחורף. אלא כי באלו הלילות כשהצינה רבה ומחוץ תשכל כפור כאפר קשה לאדם לצאת ממיטתו, ועל כן היו אלו הימים יקרים מאד אצל אלו הצדיקים הקדושים, כי עבודה הבאה ביגיעה חשובה היא לאין ערוך.

ויזכור את דברי הרה"ק רבי פישל מסטריקוב זי"ע שאמר, שלפעמים ידאג השטן להוריד שלגים על מדינה שלימה כדי שיהודי אחד יתעצל עי"ז להתגבר כארי לעבודת הבורא יתב"ש בקומו משנתו, וממה שהוא הופך עולמות לכך פשוטו כמשמעו, יש לנו להבין כמה חשובה התגברותו בעיני הקב"ה, ואם לא יפן ולא יקשיב לדברי היצה"ר יהיה שכרו הרבה למאד.

כג. נוראות כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ח"א יג) 'האיש שזוכה לידיעת התורה, רצה לומר, שהשכל הניתן בנפש כגרעין בגומת השדה התאחד עם החכמה והיו לבשר אחד, הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעיניים כבן אדם, אבל, באמת הוא 'מלאך' הגר עם בן תמותה, וחי חיי אצילות ומרומם על כל ברכה ותהילה'. כמה מבהילים הדברים, האדם, אף שהוא גוף גשמי, בשר ודם. מכל מקום באם יהגה רבות בתורה הקדושה עד שכל כולו יהיה רק תורה הקדושה ולימודה, הרי הוא 'מלאך אלוקים' פשוטו כמשמעו, כי אין שיעור ותכלית למעלות הרמות, בהם יוכל לזכות העוסק בתורה לשמה.

בירושלים של מעלה היה דר יהודי קדוש ועובד ה' בסילודין, ושמו הגה"צ רבי נחום שאדיק'ער זצוק"ל, ר"נ היה יושב ימים רבים בתענית. סיפר אחד מבניו, שביום מן הימים, קראו אביו כמה דקות לפני שקיעת החמה וביקשו להביא אליו במהרה כוס מים להשיב את נפשו. משהובאו המים על שולחנו שאלו בנו בחשש, וכי אינך חש בטוב, והרי בעוד זמן מועט ירד הליל ותוכל לשתות בשופי, ויענהו רבי נחום, ב"ה חש אני בטוב ואין מיחושים פוקדים את גופי. אלא שעוסק אני כעת בתוספות מוקשה, ומחמת התענית איני מסוגל לרדת לעומקן של דברים. על כן ביקשתי ממך שתביא לי מהרה כוס מים בכדי שאוכל לשתות ובוזה הנני מקווה להבין את דברי התוספות על בוריין, כי עסק התורה חשוב יותר מלהתענות כמה וכמה צומות...

כד. ואין לנו שיור רק התורה הזאת, שהיא התבלין וכלי הזיין נגד כוחו של היצר הרע, וכבר אמרו על מאמרו המפורסם של נאפוליון מלך צרפת, שכדי לצאת למלחמה צריכים דבר אחד 'געלט', און ווידער געלט, און נאכאמאל געלט' [כסף, ועוד פעם כסף, ועוד פעם כסף], וכך גם במלחמת היצר צריך 'תורה', און ווידער תורה, און נאכאמאל תורה...'

באר הפרשה - לך לך

טז

וכל תיבה ותיבה שהוא הוגה, הרי הדבר דומה כאילו הוא שומע אותה מפי הנבורה^{טז}.

ונסיים בלשון הקרא שביקש דוד מלכא משיחא (תהילים כח ט) 'הושיעה את עמך' וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם'. ויתן בידינו כוח לעשות חיל, חיל בתורה וחיל בעבודה. ונוכה לילך בדרכיו של אבי האומה – אברהם אבינו, באמונה שלימה ותמימה ובזכות האמונה נגאל בגאולה שלימה בב"א.

איתא בגמרא (ע"ז ב.) לעתיד לבא מביא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו, ואומר, למי שעסק בה יבא ויטול שכרו, ומבאר המהר"ל (חידושי אגדות ע"ז) שלכן מניחו בחיקו להראות כי ע"י התורה שהיא בחיקו של השי"ת וקרובה אצלו, העוסק בה ג"כ קרוב אל השי"ת, ומי שהוא קרוב אל השי"ת ראוי שיקבל שכרו מן השי"ת.

עוד נתבאר בדברי הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הכתוב לחיים, תהלים קיט אות מ, ומקור הדברים בראשונים) שהעוסק בתורה הריהו כמי שהקב"ה מדבר אליו בייחוד,

כה. ושם מבאר את הפסוק (משלי כח ט) 'מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה', כי בעסק התורה הקב"ה מדבר אליו ומלמדו. ואילו בתפילה מדבר האדם אל הקב"ה, וזה דבר הכתוב מסיר אזנו משמוע תורה אם אינו עוסק בתורה הרי זה כמי שאומר להקב"ה, איני חפץ לשמוע את קולך מדבר אלי, על כן אומר לו הקב"ה גם תפילתו תועבה אף אני לא אקשיב לדברך ל"ע.

וכ"ש, שיזהר שלא להפסיק ממשנתו בעסקיו וכיו"ב, שהדבר דומה כמי שאומר להקב"ה, אכן התורה חביבה עלי ומה נעים לשמוע אותך מדבר אלי כביכול, אך כעת יש לי עניינים חשובים יותר מדבריך אלו (מלבד כל זאת, הדבר מורה על חסרון גמור באמונה הטהורה, כי הפונה לעסוק לפרנסתו תוך כדי לימודו, מראה כאילו פרנסתו באה לו ב'מעשי ידיו' להתפאר, כי אם לא היה חושב כן, לא היה מפסיק מלימודו בכדי לפרנס את עצמו ואת נפשות ביתו, וזה אינו אלא אפיקורסות גמורה, שהרי הפרנסה מאת ה' היא באה).

המפסיק ממשנתו דומה לשליח הציבור המוליך את 'ספר התורה' אל ה'בימה' לקריאת התורה והרי הוא מהלך לאיטו כשהקהל מנשקים את ספר התורה. ולפתע... הבחין הש"צ בשטר של מאה דאלער טבין ותקילין המונחים על רצפת בית המדרש, ויעזוב את ספר התורה – שמטו מידי ונפל לארץ, והוא... גחן על הארץ להגביה את הדולרים... והרי אך ל'שוטה' ורשע ייחשב זה הש"ץ העוזב ומניח את ס"ת ולא עוד אלא שהפילו לארץ, והכל בשביל שטר המונח על הרצפה... כמה תבהל נפש המתבונן...

והנמשל פשוט, המפסיק ממשנתו, או ניגש אל חברו היושב ושונה ביגיעה שהוא 'גברא רבה' החשוב אף יותר מספר התורה (כמבואר במכות כב:) ומפסיקו מלימודו בהבליי הבלים לא עדיף במאומה מאותו חסר דעה השומט את ספר התורה מידי ל"ע.

כו. וכמו שאיתא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמ"פ לך ב) עד פרשת לך שקורין ענין אברהם אבינו ע"ה העולם נבון, ומפרשה זו מתעורר חסד אברהם (שהוא ממידת החסד) ונעשים ישועות בעולם.